

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชน ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558¹

ปริญญวัฒน์ วรรณสวัสดิ์²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด หลักการ และทฤษฎี เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งมีบทบัญญัติที่มีความสอดคล้องกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มีความจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม ความเสมอภาค และปราศจากการเลือกปฏิบัติ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งมีการกำหนดขอบเขตตามวัตถุประสงค์ไว้ 5 ประการ คือ การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และการดำเนินงานของกองทุนหรือการบริหารกองทุน และกิจการอื่นที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดกิจการของกองทุน³

จากการศึกษาพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 พบว่า ยังมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้เกิดปัญหาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จึงนำมาสู่ประเด็นปัญหาทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาการไม่กำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ผลการพิจารณาของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 นั้น ไม่มีบทบัญญัติให้ผู้รับความช่วยเหลือยื่นอุทธรณ์คำสั่ง ไม่อนุญาติให้ความช่วยเหลือของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ มีเพียงขอทบทวนผลการพิจารณาดังกล่าวพร้อมทั้งแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือชุดเดิม ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม หากผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาดังกล่าว ซึ่งถ้าหากผลการพิจารณาทบทวนคำขอรับความช่วยเหลือดังกล่าวนั้น คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือยังคงผลพิจารณาไม่อนุญาติให้ความช่วยเหลือคำขอรับความช่วยเหลือ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีดา โชติมานนท์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558, มาตรา 9.

เช่นเดิม การพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนผู้ขอรับความช่วยเหลือ ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เมื่อประชาชน มีความประสงค์ขอรับความช่วยเหลือในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต่อกองทุนยุติธรรม และเมื่อคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือได้พิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดี การขอรับความช่วยเหลือในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และได้มีผลการพิจารณาที่ผู้ยื่นคำขอไม่เห็นด้วยแล้ว ยื่นคำขอทบทวนการพิจารณาต่อคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลืออีกครั้ง และหากผลการพิจารณาคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือยังยืนยันผลการพิจารณาเช่นเดิม และถ้าหากผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการทบทวนผลการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือ ก็ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือสามารถยื่นอุทธรณ์ผลการพิจารณาของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือได้

ประการที่สอง ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ตามมาตรา 28 (2) ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดที่ต้องคำนึงถึงเมื่อมีการพิจารณาฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนประกอบกับระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ในรายได้ หรือความสามารถทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ภาระหนี้สินของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ที่ไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมเป็นสำคัญ และเจ้าหน้าที่ซึ่งอาจสอบถาม ขอยานหลักฐาน หรือแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาให้ความช่วยเหลือหากมีพฤติการณ์น่าสงสัยเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งการพิจารณาด้วยหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการพิจารณาด้วยดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และคณะอนุกรรมการฯ ซึ่งในแต่ละบุคคลนั้น มีคุณวุฒิ วิทยุติ ประสพการณ์ มุมมอง ในสังคม ย่อมมีความแตกต่างกันออกไป อีกทั้ง ในแต่ละสภาพสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาค ค่าครองชีพ อัตราค่าแรง ย่อมมีความแตกต่างกันออกไป เมื่อไม่มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือไว้ อย่างชัดเจน ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ขอรับความช่วยเหลือในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม อันส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการได้รับความช่วยเหลือของประชาชนในการสู่กระบวนการยุติธรรม อันเป็นสิทธิที่ประชาชนคนไทยทุกคนพึงมี

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับไม่มีบทกฎหมายให้อำนาจศาลมีคำสั่งคืนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้แก่กองทุนยุติธรรม ในกระบวนการให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีแก่ผู้ขอรับความช่วยเหลือ เมื่อคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือ หรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนแล้ว กองทุนยุติธรรมจะดำเนินการจัดจ้างทนายความ

ชำระค่าฤชาธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีให้แก่ผู้ขอรับความช่วยเหลือ โดยเงินจำนวนดังกล่าวกองทุนยุติธรรมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนที่ร่วมบริจาคให้แก่ประชาชนที่มีความจำเป็น ความเดือดร้อนที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม แต่ติดปัญหากำลังทรัพย์ในด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี เมื่อประชาชนผู้ขอรับความช่วยเหลือผู้นั้นได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือซึ่งเป็นคู่ความได้รับคืนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ถึงแม้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมได้วางแนวทางให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือดังกล่าวทำคำร้องยื่นไว้ต่อศาล โดยให้ปรากฏข้อความว่า “เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือเป็นฝ่ายได้รับคืนค่าฤชาธรรมเนียม และหรือค่าทนายความคืน ขอศาลได้โปรดมีคำสั่งให้จ่ายเงินจำนวนให้แก่กองทุนยุติธรรม”⁴ ซึ่งการยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลนั้น เป็นการยื่นคำร้องขอให้ศาลใช้ดุลพินิจในการมีคำสั่งคืนค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้แก่บุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่ความในคดี เนื่องจากไม่มีบทกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ศาลในการมีคำสั่งตามคำร้องของผู้ขอรับความช่วยเหลือ จึงส่งผลให้ศาลไม่อาจมีคำสั่งดังกล่าวได้ และยังคงเป็นหน้าที่ของผู้ขอรับความช่วยเหลือที่จะต้องนำเงินจำนวนดังกล่าวส่งคืนแก่กองทุนยุติธรรม ซึ่งกองทุนยุติธรรมไม่อาจทราบได้ว่าผู้ขอรับความช่วยเหลือจะได้รับเงินจำนวนดังกล่าวกลับคืนมาเมื่อใด จนทำให้เกิดช่องว่างในการที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่นำเงินจำนวนดังกล่าวส่งคืน อันเป็นผลให้กองทุนจะต้องยื่นฟ้องผู้ขอรับความช่วยเหลือเพื่อติดตามเงินจำนวนดังกล่าวกลับคืนมา เมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริงแล้วการที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือได้มาขอรับความช่วยเหลือต่อกองทุนยุติธรรม ด้วยปัจจัยที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ เมื่อเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ ย่อมนำไปสู่การยึดทรัพย์บังคับคดี เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามสัญญาขอรับความช่วยเหลือที่ได้กำหนดไว้หากผู้ขอไม่คืนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่กองทุนยุติธรรมได้ชำระในการดำเนินคดีที่ศาลได้มีคำสั่งคืนค่าใช้จ่ายดังกล่าว เพื่อมิให้เกิดการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน และไม่เป็นการไม่เป็นธรรม ซ้ำซ้อน ซ้ำเติม ต่อผู้ขอรับความช่วยเหลือ และลดอัตราการเกิดคดีความ เมื่อรัฐเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดบทกฎหมายโดยคำนึงสภาพแวดล้อมและพฤติกรรม สถานะของสังคม รัฐจึงต้องมีมาตรการในการควบคุม คุ้มครอง การให้อำนาจหน้าที่ที่เป็นธรรมแก่ผู้ได้อำนาจหน้าที่นั้น เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ใต้วงคมได้อย่างสงบสุข

ประการที่สี่ ปัญหาการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 28 (2) ได้กำหนดการพิจารณาการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยให้คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ

⁴ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559, ข้อ 30.

ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ซึ่งการที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือจะมาขอรับความช่วยเหลือกรณีดังกล่าวนี้จะต้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสรีภาพ ในราชอาณาจักร หรือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถึงแก่ความตาย จากการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือนั้น ก็ยังไม่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดได้ว่าผู้ขอรับความช่วยเหลือ ควรจะมีฐานะเช่นไร ถึงจะเป็นผู้ที่ถูกให้การพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือ ซึ่งหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระสำคัญตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมฉบับนี้ คือ ผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือจะต้องเป็นผู้เสียหายจากการป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องเป็นจำเลยที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาเกินกำหนด ต้องเป็นจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขัง ในระหว่างสอบสวน เป็นผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสรีภาพ จากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ และผู้เสียหายนั้น เป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และ จำเลยนั้นคือ บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิด การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่เท่าเทียมต่อผู้ขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลือประชาชนอันเกิดจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน การที่พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องของฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ในการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน อันนำไปสู่ความไม่เท่าเทียม และไม่เป็นธรรมอันไม่เป็นการซ้ำเติมในการที่จะถูกพิจารณาการเยียวยาให้ความช่วยเหลือในเรื่องของฐานะของบุคคลดังกล่าว เพราะบุคคลเหล่านั้นไม่สามารถเลือกได้ว่าจะถูกละเมิดซึ่งสิทธิมนุษยชนเมื่อใด ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด เมื่อเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้กฎหมายแห่งรัฐแล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองซึ่งสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ประการที่ห้า ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้คำประกัน การขอ ปลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 30 วรรคสี่ ได้กำหนดขอบเขตหลักเกณฑ์ของผู้คำประกันหลักทรัพย์ที่กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ประสงค์ให้ได้รับการปล่อยตัว โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะต้องนำสามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดานญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง มาเป็นผู้คำประกัน ซึ่งหากผู้ขอรับความช่วยเหลือนั้นเป็นบุคคลที่ไร้ญาติพี่น้อง หรือนายจ้าง หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติ หรือเป็นแรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี

หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการใด ซึ่งบุคคลเหล่านี้ควรได้รับสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในการให้ได้รับการพิจารณาให้ความช่วยเหลือและหากได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือให้สามารถนำบุคคลนอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น มาเป็นคู่ค้าประกัน หรือบุคคลนั้นมีหลักทรัพย์มาค้ำประกันได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองซึ่งสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนทุกคนที่อยู่ภายใต้ราชอาณาจักรไทยนี้ จะต้องได้รับการคุ้มครองซึ่งสิทธิและเสรีภาพอันเป็นหลักพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อผู้ขอรับความช่วยเหลือได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือแล้ว อันจะเข้าสู่กระบวนการการดำเนินการของสำนักงานกองทุนยุติธรรมที่จะต้องดำเนินการ ทำสัญญาให้ความช่วยเหลือ และทำสัญญาค้ำประกันในตัวตนของผู้ขอรับความช่วยเหลือในการอันที่สำนักงานกองทุนยุติธรรม ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล ในการนำเงินอันเป็นหลักประกันในการขอยกปล่อยตัวชั่วคราวจากหน่วยงานที่มีอำนาจในการกักขัง ควบคุมได้ ซึ่งตามกฎหมายของกองทุนยุติธรรมดังกล่าวนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ค้ำประกันไว้แต่บุคคลใกล้ชิด หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ขอรับความช่วยเหลือ แต่ไม่ได้มีการกำหนดคุณสมบัติอันให้โอกาสแก่ผู้ขอรับความช่วยเหลือผู้ซึ่งไม่มีบุคคลใกล้ชิด หรือให้มีหลักทรัพย์มาค้ำประกันได้ อันเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนในการให้เป็นธรรม ความเสมอภาค และความเท่าเทียม แก่ประชาชนทุกคนที่อยู่ภายใต้กฎหมายแห่งรัฐนี้ จึงได้เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้กฎหมายกองทุนยุติธรรมฉบับนี้ได้ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทุกคนที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนยุติธรรม

จากการได้ศึกษาปัญหากฎหมายตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ผู้ศึกษาจึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาการไม่กำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ผลการพิจารณาของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดบทกฎหมายให้มีขั้นตอนการยื่นอุทธรณ์ต่อผลการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือ โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 32/1 ในกรณีที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการทบทวนผลการพิจารณาของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ หรือคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการทบทวนผลการพิจารณา

2. ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ตามมาตรา 28 (2) ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ฐานะภาระค่าใช้จ่าย และภาระหนี้สินของผู้ขอรับความช่วยเหลือ โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 28 วรรคสอง ความในวรรคแรกตาม (2) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ให้มีความหมายว่า บุคคลที่มีรายได้สุทธิต่อปีไม่เกิน 100,000 บาท และอยู่ในหลักเกณฑ์ที่

กระทรวงการคลังกำหนด ให้รวมถึงบุคคลที่มีรายได้สุทธิต่อปี 180,000-360,000 บาท โดยต้องมีหลักฐานการยื่นเสียภาษีจากกรมสรรพากรและข้อมูลการถูกหักภาษี ณ ที่จ่าย และมีภาระหนี้สินไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเงินได้

3. ปัญหาเกี่ยวกับไม่มีบทกฎหมายให้อำนาจศาลมีคำสั่งคืนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้แก่กองทุนยุติธรรม ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดบทกฎหมายให้อำนาจหน้าที่แก่ศาลในการพิจารณาคำสั่งคืนค่าใช้จ่ายแก่กองทุนยุติธรรม โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ดังนี้

มาตรา 32/2 เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือของกองทุนเป็นฝ่ายได้รับคืนค่าฤชาธรรมเนียม และหรือค่าทนายความ ให้ศาลมีคำสั่งให้จ่ายเงินจำนวนดังกล่าวให้แก่กองทุนยุติธรรม ความในวรรคแรกนั้น ให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือ หรือทนายความแถลงต่อศาลให้ทราบถึงการให้ความช่วยเหลือของกองทุน

4. ปัญหาการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีฐานของผู้ได้รับความช่วยเหลือ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ยกเลิกบทกฎหมายที่นำฐานะ รายได้ ภาระค่าใช้จ่าย และภาระหนี้สิน มาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยแก้ไขยกเลิกและเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ดังนี้

1) มาตรา 28 การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- (1) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
- (2) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
- (3) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทา

ความเสียหายตามกฎหมายอื่น

2) มาตรา 31/1 การให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะอนุกรรมการต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- (1) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
- (2) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทา

ความเสียหายตามกฎหมายอื่น

5. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ค้าประกัน การขอ ปลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ในการให้โอกาสแก่บุคคลที่ไม่มีญาติสนิท หรือคนใกล้ชิดมาเป็นผู้ค้าประกันในการขอหลักทรัพย์ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยแก้ไขยกเลิกและเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกองทุน

ยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 30 วรรคสี่ ก่อนออกหนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุน จะต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ประสงค์จะได้รับการปล่อยชั่วคราวทำหนังสือสัญญาให้กองทุนไว้ว่า หากกองทุนต้องชำระเงินค่าปรับตามวรรคสามเป็นจำนวนเท่าใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะชดใช้เงินให้แก่กองทุนจนครบถ้วน และผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องนำสามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง หรือบุคคลอื่นใด หรือมีหลักทรัพย์มาเป็นผู้ค้ำประกันด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงยุติธรรม. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนยุติธรรม, 2559.
- กุลพล พลวัน. การบริหารกระบวนการยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.
- ทายาท สุพิมพานนท์. “ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558.” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2564.
- สำนักงานกองทุนยุติธรรม. คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม. กรุงเทพฯ- มหานคร: สำนักงานกองทุนยุติธรรม, 2564.
- มยุรี จำรัส และ จิรศักดิ์ รอดจันทร์. “ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558.” วารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ 5, 1 (มกราคม- มิถุนายน 2562): 42.
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. กระทรวงยุติธรรม. สรุปผลการดำเนินงานสิทธิมนุษยชนที่สำคัญของประชาชนไทยภายใต้รัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ระหว่างปี 2557-2561. กรุงเทพมหานคร: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2561.
- สำนักงานกองทุนยุติธรรม. สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม. แนวทางติดตามเงินค้ำกองทุนยุติธรรม [Online]. Available URL: https://jfo.moj.go.th/files/files_download/, 2566 (กันยายน, 20).